

# Universal Declaration of Human Rights - Kpelle, Guinea

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

---

## NUKAN MAAMENI YENNEYII BO PELE HU

Dɔn juwoo gbalatɔmaa

A ke kaalonna da tɔci gaa nukan nei yene yiihu diə ɔegbɔɔba laa, təlinmo laa da lilaa di nwundɔɔi.

A ke lənɛe nukan dɔci gaa maanɛ yene nuan diə pəli kweiwoo boi, diə laa di maameni la, yi di hwa ke ɲeimaaŋɔn da mɔnɔ di hu, bə kele yenenuan kaa bɔi.

A ke tɔci gaa nukan nei yenneyii hu bə maanɛ maa ə kɔnwɔ, hogɛ nukan hwəpa pənə hwə gwei təgə hemei iɔi hu neitɔwɔnuan diə.

A ke lɔinjaa kele yepu gehu bə maanɛ gu hwaŋa təgɛ bɔi.

A ke lɔi kele hu nuan bowoo ba, tɔci lele gaa hinaa di wɔɔ Kaalonnaa hu, yai a di wɔɔ tətɔwɔ yii lɔlɛ ɲeikulo, ye pənə ye di wɔɔ yii ɲaane ɔegbɔɔba laa hui.

A ke yene lɔi kele da ɳɔɔ kpɔn gɛnɛi bə di liimu ə həgə negbɔɔba lelei da tɔci gaa ɲei yene yii hu maa meni bai.

A ke giliŋahie tɔnɔti ti hwilən nukan dɔci da ɳɔɔ ɔegbɔɔba laa bə ge, əlɛ yaɓə ke a di liimu həgɛe a gbɔɔkpɔ, yili bə a ge lɔi kele diwɔɔ ɲaakpɔn gɛnɛ ə bo yene.

Maanɛ nutɛitei, ə make a kpɔma yinjaa di gɔl diə, maakweli, da hutɔ bə da negbɔɔba, da tɔci gaa nukan nei yenneyii hu di hee di kpanja kɛnaa kele bə, ə make bɛyi ə wɔ ɲaawoobo kaa lai, yili kele bə gei yene bilibili gemei ɳɔ ɲaakpɔn gɛnɛi ɲei zea kaa Aməlik lɔi hui, ə dɔn ɳaa ɲei laa a pɔlɔ kpalaan ɳɔ holo pou (10) gwəlan nwaatɔnɔ pulu ɳun mɛinan yenan kɔu mɛihaaba (1948).

Dɔn ɳoo tolou 1

Nukan gele kaa pələ kaa tanɔn, yiliba nu kèle maawiyə pələ da tɔci gaa nei yenneyii hu kəpələ kaalɔ tanɔn; di kəməni a nukan ɳaa bə geɛ hwəkeli wəlikemaa ə lɔ di luwai.

Dɔn ɳoo veelɛ 2

Dɔn ɲei huwoo kaa nukele ba tanɔn, guloju hwə ma ye ə ke a huwu məni, gu kɔlɔ kəpələ, gu lawoo, ɲaala məni kɛna bələ, kilijahie huwu lɔpe, ɲei hu yii bo pələ ba, hɛn jɔlɔbo pələ pɔ da nukaapələ da zəgɛi, ye ə ke a hulonu da nənu yilipulu, ye ə ke lɔi gaa gbɔɔba ju mun, ye ə ke a lɔi yi gaa nii məlan nɔi yemu a ju mun dɔn ɲei huwoo kaa nukele ba tanɔn.

Dɔn ɳoo zaaba 3

Maala kaa nukele yei ə yeneke, ə ɔegbɔɔba laa hɔlɔbo, əlɛ gbinimaa ye kɔŋɔ.

Dɔn ɳoo naan 4

Nuta hwa pəli lɛei lualaa hu da tɔlaalaa hu, luolaa da luoyɔu huğu lɔpe da kpɛ.

Dɔn ɳoo nɔɔli 5

Di hwə kia pai nuta mɔnɔboi, di hwə kia pai məni jaanwana laai nuta ba, yi a nu kulo nulaa hu ələ eyə məlekpe ma.

#### Dɔn ŋoo məida 6

Kεnε lɔpe gele, maane nu kele ŋɔ kaa lonna, ə ke a gɔlɔn ŋaa ma.

#### Dɔn ŋoo məihwelɛ 7

Nu kele pəliai a ge tɔn niila ne tɔnɔ məi. Nu kele hon bələ kaa tanɔn nukan maatɔn ŋei liila.

#### Dɔn ŋoo məihaaba 8

Maala kaa nukele yei ə li kititəgə pəle la; a gaa ye maaməni ye ə piliju.

#### Dɔn ŋoo məinaan 9

Di hwa nu too gahwə ja, yi ŋun və mai. A wwalaketi di maakwiya ŋɔɔ lɔiba gahwa məni ŋɔɔ pələhu.

#### Dɔn ŋoo bou 10

Maala ka nukele yei, ə ŋɔɔ tian makɔŋɔ kititə ɔ̄e pəlela, ələ dian ti ə ke a kɔlɔn ŋaa ə make məni lɔpee daa zenwuɔn.

#### Dɔn ŋoo boukɔutanɔn 11

1. Nui lɔpee da mənijɔŋɔ laahe ŋuɔ, məniti hwa pəli kəi a jɔn, yi jɔn ti hwə kɔlɔn ni ponɔja kitikəpəle la, maakɔŋɔnuaan ŋei ba.

2. Tɔn hwa pəli nui lɔpe honji mənita ba yiayi məni ti kəi lowai, dɔn ti hwə ke laali; yilipulu mənikəi lowai tɔn mə a laa nui ti məi, ə make a kwia.

#### Dɔn ŋoo boukɔu hweelɛ 12

Nuta hwa naa lɔ məlan nii pələ hu, lɔ kpəli-kpəli, nei bəlen məni hu, da gbiniiba məni tamaa hu, naa kala pələ pɔ.

#### Dɔn ŋoo boukɔu haaba 13

1. Maala kaa nukele yei ə hiə a niibapələ, ələ ə he niiba kənaa ŋɔ lɔi hu.

2. Maala kaa nukele yei ye pəli kuloi lɔi lɔpe hu, ə make gbɔɔ lɔi, ələ ə pənə ə ja gbɔɔ lɔi ti hu.

#### Dɔn ŋoo boukɔu naan 14

1. Nui lɔpe da ŋεikɔu kpɔlu jeei, maala kaa nei ə maakilə lɔi takpəli hu, yiyan nɔiti a pəli nee hee mu.

2. Maakiləlaa ti hwa pəli tε̄gεi məni nɔjɔn kəmūn gbɔɔkpɔ pɔ yi hwə ba lɔi ŋun ma mənijɔŋɔn da kaala.

#### Dɔn ŋoo boukɔu lɔɔli 15

1. Maala kaa nukele yei ə lɔi lonna hɔlɔbo.

2. Di hwa pəli lɔilonna kuloi nu yei hulu məni hu ələ maala hwə ŋɔnɔ nu yei hwə ŋɔ lɔilonna maahwalin.

#### Dɔn ŋoo boukɔuməida 16

1. Nεεnu da hulonu da həli kpilayela da di lanjayela da pəli heei di kepə guloju hwə ma yεkε la a huğu məni, ləilon na məni, əle yala pələ məni. Di pəlie a di ke niiboo ti hu, ə make di tağai lowai.

2. Legbɔɔba da laana be a hilətai laa ma.

3. Pəlen mə ba a kρɔmaayi hɔctɔma, əle maala ka nei gbɔmayii ti da nɔi jεitɔwɔ nuaan di maakɔŋɔn.

Dɔn ŋoo boukɔumεihweelɛ 17

1. Nukan ləpee jɔləbo hən gaa a bɔɔ, ə make g boukɔuaa kpɔn ju.

2. Di hwa nu yee kpilan di hwə jɔləbo hən gulo nei.

Dɔn ŋoo boukɔumεihhaaba 18

Nui ləpee a pəli gbɔwɔ kilijahiə kεi, niiba yiibo pələ hu. Mukulaa ba a pəli niiba kalan gεi, ə niiba yiibo juwu yii bo pələ hu.

Dɔn ŋoo boukɔumεinan 19

Maala kaa nui ləpee gəle yei ŋɔɔ kilijahie lε ə gweiwoobo, ə gilipuju kwəli, ə jɔləbo ə nei nuta kpəli ŋaa diə kənakele yi ŋɔu hwa kε ju.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ 20

1. Maala kaa nukele yei ə ŋundɔ kε, əle ə kpɔn naa liilaa hu.

2. Di hwa nu yee kpəlan di hwə nɔ kpɔn ju.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔu tanɔn 21

1. Maala kaa nukele yei, ə tɔɔi hɔləbo ŋɔɔ lɔi jəawoobo məni hu, a wala kε a yaa kpini, ə kε nui a jee ləmai.

2. Maala kaa nukele yei, ə kolokε gahanama ba ŋɔɔ lɔi hu. Yiyan nuta hon bətlə hwa tε̄gε məlan ma.

3. Lɔilonni kilijahiə pələ bə lɔi jəawoobo a kuloju. Gilijahiə ti a kɔlɔn nɔi nɔi jəawoobo nuan he luwai a kε a nɔi kwei nuan kèle laamaawoo.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔuweelɛ 22

Nu kele kəməni a kpɔnjuyii bo mun mə gε, yε kε kpɔn ninimu. Ninin ti bə maanε ə pa bɔ a yeelaholon; yelgei, kaalɔnnaa, əle məni kɔlɔn ŋa.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔu haaba 23

1. Maala kaa nukele yei ə kolo kε, ə niiba kolokε təlinmo da jəaanε pələ mεi; ə gε hwə pa kε a nui kolo hwɔ ma.

2. Nu kεkolo bə maanε di zalama; ə kε a hulonu da nənu.

3. Kolokεmun ləpee a pəli kolokεnuan maakɔŋa kpɔn naai; a wala kεti ə to da hu.

4. Kolokεmun nɔpee maala kaa nei ə viitɔ, ə niiba pələ ŋaa kε. Gε kolo kεi nowai jεn ə kε a dɔɔ; əle yilipulu ŋɔɔ hwitɔ lowai yε hala ma.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔu naan 24

Maala kaa nukan nei ɣɔɔ yii ə ke a bɛliya ju, gɔlɔi hwɛ toa pono, yaa da nainuaan di ke di jaane hu; yii hwilenna: kɔnɔn mɛni, maayilimɛni, yii mɛni, da hali mɛni, bɛlɛ di maamɛni walawala nei kulo mɛni kele ba.

#### Dɔn ɣoo bouhwweelɛ kou lɔɔli 25

1. Kolo a wala ke nei, ɣɔn a pɛlɛma, kolo hwaa kpɛ nei, kalanɛnnaa a jɔlɔbo, a pɔlɔ, a wala kɛti mɛni ta kpɛli a pɛlɛma, yi hwa pɛli gbɔɔmu, maala kaa nei yi maakpɔmaa ə bo.

2. Maala kaa logaa laa da lokolo di yei di kpɔmaa hɔlɔbo. Gbɔmaa ti a pɛli kɛi logele ba, ə make a wɛlilon.

#### Dɔn ɣoo bouhwweelɛ kou meida 26

1. Maala kaa nukele yei di jutɔ. Jutɔ ti hɔjɔ hwɛ ma, yi kpɔ hwilɛn maakwɛli kɔwɔtɔ ba. Maanɛ kolo maakwɛli lakwɛli ə ke kɛna kèle. Maanɛ lakwɛli kɛne kee laa ə ke kɛnaa kèle tɔwɔ, nui lɔpe ge hwaŋa a ke nei.

2. Maakwɛli ɣun ma ya baa ə nukan holoon naa bo, ə dɔɔ gaa nei yɛnɛ yii hu maawiye. Ya bɛ maanɛ ə wooman, neimaa hwɛli, da wɛlikɛmaa di lɔ lɔi kèle lowai, huwu ɣaa kèle lowai ə ge liila ə ke diyei.

3. Maala kaa a longaanuaan yei di di loni hutɔ pɛlɛ lɛn.

#### Dɔn ɣoo bouhwweelɛ kou kumɛihweelɛ 27

1. Maala kaa nukele yei ə gɛti ke nɔi ɣɔɔ tɛtɔwɔ laa kpaalɛ mɛi, ə pɛlima ə dɔlɔ kulo.

2. Maala kaa nukele yei bɛlihɛn, gulohɛn, maa ə kɔjɔ.

#### Dɔn ɣoo bouhwweelɛ kou kumɛihaaba 28

Maala kaa nukele yei, ə gɛtikɛ, yɛ dɔn ɣooŋaa nei bo di lɛ di kpaalɛ mɛi.

#### Dɔn ɣoo bouhwweelɛ kou meinaan 29

1. Nu yaakpɛli gɛti kaama kpɔmaa yii hu. Maahɔlɔbo gbɔmaa yii ti bɛ a pɛli ɣɔɔ nukan naa laakuloi a nele.

2. Tɔɔi gaa nu yei yɛnɛyii hu da ɣɔɔ lɛgbɔɔba laa, maala kele hɔlɔboɔ nein lɔ gaama, ya baa a mɛlaa diwɛi kɔwɔtɔ, kpɔmaa yii hu yi hulu mɛni hwɛ laa.

3. Maala ɣaa ti da lɛgbɔɔba ɣaa ti, ge pɛlɛ hwa pɛli kɛi a juwu takpɛli yi yɛnɛ kele puɔ geba hwɛ mo li.

#### Dɔn ɣoo bouhaaba 30

Kpalɛ ta kpɛli hwɛ laa yi a pɛli dɔn ɣaa nei maamɛni piliju, yɛ nu ɣɔɔ tɔɔ gaa nei yɛnɛyii hu da ɣɔɔ lɛgbɔɔba laa kuloi nei: yɛ ə ke a lɔi, a kpɔn, ə make gu tɛitɛi.